

Memòria històrica i represaliats del franquisme a Mollet del Vallès

Genís Hernández Palau (INS Gallecs, Mollet del Vallès)

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

205

Resum: Aquest article presenta els principals resultats del treball que va resultar guanyador del premi Camí Ral convocat pel Centre d'Estudis de Granollers per al curs 2021-2022. Per tal d'analitzar i valorar el tractament de la memòria històrica, el treball es centra en l'estudi de les víctimes de la Guerra Civil i represaliats del franquisme a Mollet del Vallès, i presenta com a exemple algunes històries de vida. En concret, s'hi recullen els testimonis de Pere Fortuny, nascut a Mollet del Vallès el 1933 i fill d'una família represaliada en la postguerra, i el de la família de Francisca Mejías, nascuda a Antequera (Málaga) el 1919 i refugiada de guerra a Mollet del Vallès. També s'ha volgut analitzar el coneixement que hi ha entre la població de Mollet de la història local d'aquest període i les accions que s'han portat a terme per a la recuperació de la memòria històrica.

Paraules clau: memòria històrica, franquisme, repressió política, Mollet del Vallès.

Abstract: This article presents the main results of the study that was awarded the Camí Ral Prize convened by the Centre d'Estudis de Granollers for the 2021-2022 academic year. In order to analyze and assess the treatment of historical memory, the study focuses on the victims of the Spanish Civil War and people who suffered the Francoist political repression in Mollet del Vallès, and it presents some life stories as examples. In particular, it includes the testimonies of Pere Fortuny, born in Mollet del Vallès in 1933 and son of a family retaliated in the post-war period, and that of the family of Francisca Mejías, born in Antequera (Málaga) in 1919, who was a war refugee in Mollet del Vallès. The knowledge that exists among the population of Mollet on the local history of this period is also analyzed, as well as the initiatives that have been carried out for the recovery of historical memory.

Keywords: historical memory, Francoism, political repression, Mollet del Vallès.

Data de recepció: 7 novembre 2022; versió definitiva: 3 febrer 2023.

DOI: <https://doi.org/10.34810/ponenciesn27id412608>

1. Introducció

El treball de recerca¹ que es presenta en aquest article ha tingut com a objectiu estudiar les víctimes de la guerra i la postguerra a Mollet del Vallès. Després d'una recerca exhaustiva per contextualitzar aquest període històric, s'han analitzat alguns casos de víctimes de la guerra i la repressió política del règim franquista a Mollet del Vallès. S'han recollit testimonis de primera mà, que han pogut donar la seva versió més personal i detallada.

206

En concret, es presenta el testimoni de Pere Fortuny, fill de Josep Fortuny i Torrens (1902-1939), que fou alcalde de Mollet del Vallès (1937-1938) i que, acabada la guerra, fou condemnat a mort i afusellat al Camp de la Bota el 1939. El seu testimoni ens recorda que, a més del dolor que provocà amb l'execució del seu pare, el règim franquista represalià durant anys els que formaven part de famílies republicanes. També es presenta el cas de Francisca Mejías (1919-2011), que de molt jove va arribar a Mollet procedent d'Andalusia com a refugiada de guerra. Ella va viure no només el drama d'una família trencada per la guerra i les penalitats de la postguerra, sinó també la repressió política del règim franquista que va patir el seu fill Antonio en els anys 1960.

Així mateix, el treball ha volgut analitzar el grau de coneixement que hi ha entre la població de Mollet de la història local d'aquest període i les accions que s'han portat a terme per a la recuperació de la memòria històrica local. Amb aquest objectiu, s'ha fet una enquesta a un total de 193 persones i s'han realitzat entrevistes amb una responsable del Memorial Democràtic i amb representants dels diversos grups municipals de Mollet del Vallès, per valorar les actuacions portades a terme a Mollet del Vallès en el tractament de la memòria històrica i democràtica.

2. Les víctimes de la guerra i la postguerra a Mollet del Vallès

Entre les víctimes de la guerra hi ha, per començar, totes aquelles persones que van perdre la vida a causa de la guerra, per exemple en els bombardeigs. El primer bombardeig de Mollet, que va ser el primer que es va produir a la comarca del Vallès Oriental, va tenir lloc el 8 de gener de 1938 a dos quarts de sis de la tarda: «Els avions que venien de Barcelona van deixar caure una bomba sobre els Quatre Cantons, que va tocar una cantonada de la teulada de la casa de cal Baster per acabar esclatant al terra, provocant un incendi i

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

¹ Aquest treball va resultar guanyador del premi Camí Real de treballs de recerca de batxillerat convocat pel Centre d'Estudis de Granollers per al curs 2021-2022. Presentat a l'Institut Gallecs de Mollet del Vallès amb el títol «Memòria històrica, víctimes i represaliats a Mollet del Vallès (1936-1975)», va tenir com a tutora Magda Rodríguez. El treball es pot consultar a l'hemeroteca de l'Arxiu Municipal de Granollers i a la biblioteca de l'Associació Cultural de Granollers.

ocasionant diversos ferits i morts als carrers Durruti i Fermín Galan (actualment Berenguer III i Burgos respectivament).»² Aquest primer bombardeig va provocar un total de 15 víctimes.³ A partir d'aquest moment, l'Ajuntament va decidir que es construïssin refugis i bases per evitar altres atacs aeris inesperats.⁴ Es va topar, però, amb l'adversitat de la manca de diners i mà d'obra.

Mollet no va ser l'única ciutat del Vallès Oriental afectada per bombardejos aquell mateix any. La ciutat de Granollers va patir un altre bombardeig el 31 de maig de 1938. En l'atac aeri van morir 224 persones, tres de les quals eren molletanes.

El segon bombardeig que Mollet va patir es va produir el 25 de gener de 1939: «Una esquadrilla d'avions va sobrevolar el carrer Berenguer III i la Riera Seca fins a Parets, metrallant els carrers primer i després deixant caure unes quatre bombes.»⁵ Va ser el bombardeig amb més recorregut de la ciutat. En aquest bombardeig, un total de 8 persones van perdre la vida.⁶ Dos dies més tard, les tropes franquistes van entrar dins de la ciutat de Mollet i aquell mateix dia l'autoritat militar va nomenar Simeó Rabasa com a alcalde. Començava d'aquesta manera una llarga postguerra.

A les 26 víctimes dels dos bombardeigs de Mollet i del bombardeig de Granollers, cal afegir-hi un total de 82 soldats morts de procedència molletana i uns 25 soldats desapareguts, dels quals no es van trobar els cossos. A més, durant la guerra, 9 persones van ser assassinades a la rereguarda en els cementiris de Mollet i de Montcada.

Acabada la guerra, hi va haver la repressió dels vençuts. Entre els molletans que van patir processos penals després de la guerra trobem Joan Rangel Roca, jutjat i condemnat a mort, que fou afusellat a Montjuïc.

Una altra categoria de persones represaliades és la dels deportats a camps de concentració, entre els quals s'han pogut comptabilitzar un total de 117 persones de procedència molletana, repartits en 44 camps de concentració, en els quals van patir malalties, fam i tortures.⁷

² M. A. SUÁREZ (2009), p. 19.

³ M. A. SUÁREZ (2018), p. 211.

⁴ Arxiu Municipal de Mollet del Vallès (AHMV), Llibre d'actes municipal, 1937-1939.

⁵ M. A. SUÁREZ i L. VILÀ (1997), p. 215-216.

⁶ M. A. SUÁREZ (2018), p. 217.

⁷ M. A. SUÁREZ (2018).

3. El testimoni de Pere Fortuny

Un dels represaliats en la postguerra va ser Josep Fortuny i Torrens, nascut el 25 d'octubre de 1902, que va morir afusellat al Camp de la Bota el 16 de juliol de 1939. Tot i que venia d'una família considerada benestant, va treballar com a pastisser. Va ocupar el càrrec d'alcalde de Mollet del Vallès del 10 de febrer de 1937 fins al 5 de juny de 1938, en què voluntàriament es va incorporar a l'Exèrcit Republicà de l'Aire.⁸

208

Vaig poder contactar amb el seu fill, Pere Fortuny, i fer-li una entrevista. Actualment té 88 anys i ell mateix es considera un represaliat de la dictadura franquista. Nascut el 1933, de ben petit ja va patir la guerra, la fugida a l'exili i després una postguerra marcada pel fet de ser fill d'un alcalde republicà. Malgrat que només va conèixer amb el seu pare durant 6 anys, gràcies a ell s'ha pogut comprovar el grau d'influència que va arribar a tenir Josep Fortuny, ja que, com relata l'entrevistat, el seu pare va arribar a reunir-se amb el president Lluís Companys, o el cap dels Mossos d'Esquadra, entre d'altres.

Tot i la seva edat durant la Guerra Civil, en Pere relata els diferents ambients tensos que podia observar al carrer, i que repercutien directament en el seu dia a dia. La guerra a Mollet, però, en Pere no la va veure acabar. Al final de la guerra, en Pere i la seva família van fer un viatge que, com l'entrevistat afirma, «el tinc gravat per tota la vida».⁹ No cal recordar que eren una família amb implicacions polítiques republicanes, i, com totes les altres famílies d'idees similars del consistori, van haver de marxar cap a l'exili.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

Retrat de Josep Fortuny. Font: Ajuntament de Mollet.

Retrat de Pere Fortuny. Font: Elisenda Pons.

⁸ J. CORBALÁN i A. LARDÍN (2000).

⁹ Entrevista realitzada el 27 de gener de 2022.

Recorda un viatge dur i esgotador, amb bombardeigs de les aviacions feixistes constantment, fins a arribar a la frontera. Un cop allà, va arribar el moment de separar-se; recorda que el seu pare va dir a la seva mare: «Saps què? Tu i els nanos quedeu-vos aquí a Espanya, i jo passo, perquè això no pot durar. No pot durar perquè Estats Units no admetrà que hi hagi una dictadura més a Europa.»¹⁰ Diu que allò li quedà gravat dins. Va ser l'última vegada que va poder abraçar el seu pare, perquè uns dies després que Josep Fortuny entrés a França, va decidir tornar a Espanya per la zona d'Hendaia i, només entrar a la península, «el van detenir, i allà li van fote una pallissa, fins a trencar-li la mandíbula».¹¹ D'allà el van traslladar a un camp de concentració a Lleó, on va estar dos mesos, fins que, amb un telegrama la família el va poder localitzar i van poder fer el traspàs a la presó Model de Barcelona.

Una de les raons per les quals en Pere no va tornar a veure el seu pare és perquè aquest no ho permetia. Segons relata, el seu pare no volia que el veiessin darrere d'una cel·la, volia que el recordessin com un home lliure. Finalment, i segurament el motiu més dolorós per a en Pere, segons ell afirma, no va tornar a veure el seu pare pel caprici d'un capellà. Segons explica, mossèn Josep Casanoves, de la parròquia de Mollet, va anar un dia a visitar la família i els va dir que anava a Barcelona a fer una gestió que mai no oblidarien. A la família van alegrar-se'n, pensant que el capellà anava a salvar-lo, però quan l'endemà la seva mare va anar a visitar el pres, van informar-la que ja era mort. Afirma que el capellà va servir-se la seva pròpia venjança amb el seu pare, tot i que només havien tingut dos conflictes quan era batlle. Explica, a més, que durant la Guerra Civil, el seu pare va ajudar a refugiar-se el capellà i dues monges, per tal que no patissin danys. En Pere Fortuny també relata la mala relació que va haver-hi amb l'Església arran d'aquests fets, i les represàlies que van patir. Explica que a la seva família

Telegrama de Josep Fortuny des de la presó de Lleó, març de 1939. Font: document cedit per la família de Josep Fortuny.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

els van arribar a negar drets fonamentals, com un lloc on viure, el menjar, la intimitat o una educació pública per als infants. Tots aquests fets, i les vexacions que van patir, els explica amb detall en l'entrevista. El seu testimoni ens fa veure que els represaliats de guerra no són només els soldats morts o els exiliats, i que hi ha altres afectats per la dictadura.

En Pere Fortuny és cofundador i president de l'Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya, que «des de l'any 1976 venim lluitant amb tota la nostra fermesa contra els diferents governs espanyols, denunciant i reclamant el deute que tenen pendent amb totes aquelles persones que foren perseguides, empresonades, jutjades i assassinades durant la criminal dictadura franquista, per defensar la legalitat constitucional de la República». En l'entrevista va relatar com l'associació va sorgir de la primera trobada de familiars i represaliats de la guerra l'any 1976. També va explicar les seves primeres accions, com la rehabilitació del Fossar de la Pedrera, i la instauració del monument «La pietat» al Parlament de Catalunya i el Fossar de la Pedrera.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

3. El testimoni de la família de Francisca Mejías

D'entre els afectats per la guerra cal esmentar també els refugiats. En aquest apartat exposem la història d'una refugiada de guerra a Mollet del Vallès: Francisca Mejías Gaona, que era la meva besàvia. Va néixer a Antequera (Málaga) el 26 de maig de 1919 i va morir el 26 d'abril de 2011 a Mollet del Vallès, on havia arribat com a refugiada de guerra. Va deixar escrita la seva història viscuda en unes memòries que va començar a escriure el 27 de juny de 2002, i que ens serviran per poder analitzar, de primera mà, les experiències d'una víctima de la guerra.

En aquestes memòries, que anirem citant textualment a continuació (sense corregir-ne els errors ortogràfics), explica com les circumstàncies polítiques la van marcar ja des de la infantesa: «Yo aprendí en mi niñez ha hacer todo lo que hacen las mujeres y ademas lo que hacian los hombres del campo, mi padre me decia que yo aprendiera todo lo que él hacia [...]. El siempre nos decia des de que vino la república que fue el día 14 de Abril del año 1931. Entonces yo tenia 12 anyos y siempre nos decia a todos que no tardaria mucho en venir una guerra civil, como asi fué, y las mujeres tendriamos que saber hacer todo lo que hacian los hombres, y por eso quiso que aprendiera de todo. Segun su pronostico nos quedariamos solas porque a ellos se los llevarian a la guerra, como así pasó.»

¹² M. D. BERNAL i J. CORBALÁN (2017), p. 7

Segurament, la Francisca Mejias va ser una de tantes noies que no van tenir l'oportunitat de ser escolaritzades en la infància i es veien obligades a realitzar els treballs de la llar. L'inici de la guerra coincidí amb el seu prometatge: «En el día 1 de Mayo de 1936, fue un día muy importante para mi, ese día vinieron a casa los padres de mi novio a pedir mi mano. [...] Pero para que no fuera todo alegría, mi hermano Paco no estaba con nosotros porque hacia el Servicio militar en Africa y faltava un eslavon de la cadena.»

Fent el servei militar a l'Àfrica, el seu germà acabaria a les files de l'exèrcit franquista, però no el germà gran, que segons explica va ser cridat a files de seguida que es produí la sublevació: «El día 18 de Julio del 1936 fue la sublevación de los franquistas en Ceuta y Melilla, de seguida vinieron a la península, desembarcaron en Sevilla. Aquí en la mitad, mas o menos, quedo por los nacionales y la otra mitad por los republicanos [...]. Nosotros, como heramos de izquierdas, a los 25 días despues de empezar la guerra tubimos que salir de cortijo y hacernos refugiados por las montañas, digamos los mas jovenes y nuestros padres. Mis dos hermanos mallores el mas grande dese-guida lo llamaron a files, este hermano mio era de la quinta del año 1931. El otro estaba en Melilla que hera de la quinta del año 1935, por lo tanto estubo toda la guerra con el ejercito de Franco. Estubimos mas de 3 años sin saber nada de el. Mi hermano mayor fue muerto en un bombardeo en un pueblo que se llama Pozo Blanco de la probincia de Cordoba. Esta noticia tan triste la recibimos el mes de Mayo cuando ya havia pasado tiempo, puesto que el murio el día 19 de Marzo del 1937. Entonces ya os podeix imaginar el estado de nuestros padres, con 3 hijos perdidos y cuando supimos algo fué que el mayor havia sido muerto, el que estaba con él se encontraba en un hospital de Castellon de la Plana y el otro en Melilla.»

Davant de l'ofensiva franquista, la seva família es va veure obligada a fugir del seu lloc de residència i va acabar a Catalunya com a refugiada: «Nosotros heramos refugiados aquí en Cataluña, mejor dicho en Barcelona, en este pueblo que es Mollet del Vallés. Cuando se terminó la guerra, mi hermano mas joven que yo dos años, se marchó a Francia en la desbandada, que fue una cosa inexplicable lo que ocurrió en España al perder la guerra los Republicanos. Entonces es cuando vino lo peor que fué toda la revancha de los Franquistas, la postguerra i toda la misèria. La pena de nuestros padres, se quedaron sin sus hijos barones, sin casa, sin dinero, en tierra extraña, ni medios para poder moverse. Los pobres no se como lo pudieron sobre-llebar faltandole sus hijos tanto tiempo, solo recuerdo que muchas veces los encontraba llorando a los dos, y yo no sabia como animarlos, porque mi consuelo no les serbia de alivio. En fin, pidamos a Dios que jamas pase otra cosa igual mientras que nosotros vivamos.»

Retrat de Francisca Mejías amb el seu segon espòs Francisco Molina. Font: fotografia cedida per la família.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

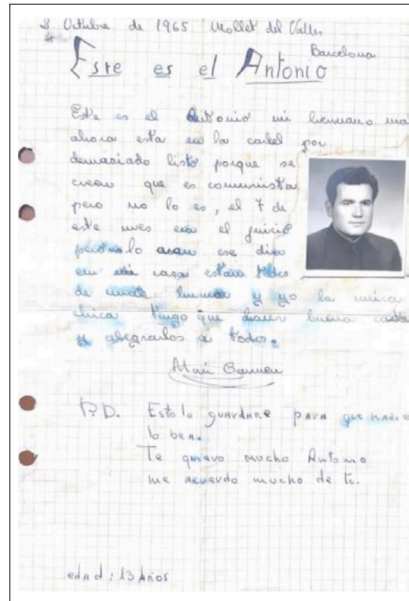
Francisca ens explica les penalitats econòmiques que en la postguerra havia de viure una família de refugiats: «Yo no podía poner nada porque carecia de dinero. Como refugiada de guerra, en aquel tiempo nos daban dos pesetas diarias por persona, ese dinero no nos servia para nada o para poca cosa. La vida estaba muy cara, todo era de estraperlo.»

A més de les penalitats econòmiques, Francisca va viure també de prop la repressió política del règim franquista. Uns anys més tard, un fill del seu primer matrimoni, Antonio Martínez Mejías, va ser empresonat i jutjat pel règim franquista: «Este hijo mio Antonio desde niño estuvo en la Iglesia de monaguillo y le gustaba todo lo que fuera de la religion catòlica y apostòlica. [...] Entonces para hacer algo para ayudar a los demas, se hizo de Juventud Obrera Catolica. [...] En aquellos años en España havia una dictadura tan dura que nadie podia pensar diferente de lo que pensava Francisco Franco [...] Mi hijo siguio con sus pensamientos. Raiz de esto se metió un poco en política, ya se juntaban los jovenes de Mollet con los de Barcelona y hacian sus reuniones periodicamente. [...] Poco a poco entre todos se metian en cosas que al gobierno no le gustaba, entonces en el año 1965, en abril, lo metieron preso.»

Segons Mari Carmen Molina Mejías, la germana menor d'Antonio, aquest va ser empresonat a la presó Model de Barcelona quan tenia només 26 anys per ajudar a imprimir propaganda que divulgava els drets laborals: «Jo tenia 13 anys, aleshores es van presentar de nit. Van venir amb el sereno, van picar i, no sé... Com la cançó de la Maria del Mar Bonet [fent referència a «Què volen aquesta gent»] a les 3 de la matinada van trucar a la porta, i se'l van endur.»

L'Antonio va estar nou mesos dins de la presó Model de Barcelona, i un altre mes a Madrid, per al judici i esperant la sentència, que fou absolutòria. A partir d'aquesta experiència que se li va quedar marcada, M. Carmen Molina explica com no només van empresonar un jove per un motiu que ara és considerat un dret universal (dret de lliure premsa i lliure expressió), sinó també de com van fer trontollar la vida de la família: l'Antonio tenia un negoci dins la ciutat, i durant gairebé tot un any la majoria de la seva família, inclosa ella, van haver de dedicar-s'hi, per no perdre-hi més. Un any que M. Carmen va passar de ser una nena, a ser una adulta.

Carta que va escriure M. Carmen Molina Mejías a l'edat de 13 anys al seu germà Antonio, aleshores a la presó, el 2 d'octubre de 1965. Font: document cedit per la família.

4. El tractament de la memòria històrica

Una de les premisses principals d'aquest treball de recerca era provar el desconeixement que hi havia a Mollet del Vallès d'aquest episodi de la seva història. Per fer-ho vaig realitzar una enquesta a un total de 193 persones. En aquesta enquesta preguntava sobre el coneixement que tenien els molletans de la figura de Josep Fortuny, dels bombardeigs que Mollet va patir durant la Guerra Civil i del nombre de molletans que van morir com a soldats durant la guerra. També es preguntava sobre la importància de mantenir viva la memòria històrica local, sobre l'acció de l'Ajuntament de Mollet a l'hora de vetllar per la memòria local de la Guerra Civil i, específicament, sobre el coneixement que tenien del monument que es construí en record de les víctimes dels bombardeigs a Mollet del Vallès.

Monument a les víctimes dels bombardeigs de 1938 i 1939 a Mollet del Vallès. Fotografia de l'autor.

Els resultats de l'enquesta van indicar un coneixement mitjà o baix dels fets que es van produir a Mollet en el temps de la Guerra Civil i el franquisme, molt especialment en el cas de la població més jove. Al mateix temps, però, també evidenciaven la receptivitat dels enquestats a conèixer més sobre la història de la seva ciutat. És per això que la pregunta que toca fer-se ara és com podem fer arribar aquesta història de manera senzilla i accessible a la nostra ciutadania.

Després d'estudiar la Llei de Memòria Històrica aprovada en el Parlament espanyol el 26 de desembre de 2007, per la qual es reconeixen i s'amplien drets i s'estableixen mesures a favor dels qui van patir persecució o violència durant la Guerra Civil i la dictadura, així com les actuacions de la Generalitat de Catalunya per al tractament de la Memòria Històrica i Democràtica, vaig entrevistar-me amb els diferents grups municipals de l'Ajuntament de Mollet per tal de fer una valoració de l'aplicació a la ciutat de la Llei de memòria històrica vigent i del tractament polític que ha donat la ciutat a la seva història.

Va haver-hi una resposta majoritària dels grups de l'oposició que sí que s'havien fet accions per reivindicar el paper de la memòria històrica, però que es podrien millorar. Des del grup municipal de Ciutadans, es va afirmar que les commemoracions existents són les necessàries, i que no era un tema prioritari entre els seus regidors. Finalment, el grup al govern, el PSC, va reivindicar les diferents accions dutes a terme per l'Ajuntament o els centres de recerca, com el Centre d'Estudis Molletans.

Una de les accions recents de recuperació de la memòria democràtica ha estat el projecte Stolpersteine. Es tracta d'una iniciativa de l'artista Gunter Demnig per recordar totes les víctimes del nazisme i del feixisme entre els anys 1933 i 1945. Aquest artista va dissenyar unes llambordes de ciment cúbiques (10 x 10 x 10 cm), amb una cara coberta per una capa de llautó que conté gravades les dades de la víctima: nom, data de naixement, data de la

deportació i la data o de mort, o d'alliberament: «L'objectiu de l'artista és fer aturar els vianants mentre llegeixen el nom de la persona i quin va ser el seu destí. Com es deia? Quan va néixer? Quan va morir? On vivia? On i quan fou deportada? Es tracta del projecte més gran descentralitzat de memòria. Les llambordes disperses per tot Europa i més enllà permeten adonar-nos de la magnitud de la tragèdia. En comptes de números, però, ens parlen en primera persona, amb noms i cognoms.»¹³

El 25 de novembre del 2019, el grup municipal ARA-ERC va presentar al ple de l'Ajuntament de Mollet una petició perquè es col·loquessin llambordes amb els noms de Pere Cuyàs Niubó, Joan Molins Maynou, Joan Tura Ros, Vicenç Bachs Villa, Antonio López Tarragona i Josep Fortuny Torrents. En el moment de realització d'aquest treball de recerca, l'Ajuntament de Mollet del Vallès havia formalitzat la petició d'adherir-se al projecte Stolpersteine i estava en llista d'espera, atès que altres ciutats catalanes havien fet la petició abans i a Catalunya només se li atorguen un màxim de 100 Stolpersteine per col·locar anualment.

S'ha de tenir en compte que aquestes llambordes són fetes artesanalment, una a una, per Gunter Demnig. L'artista vol conservar la seva manera de fer, com explica en el seu relat Gemma Simon Muntané, del Memorial Democràtic, a qui vaig entrevistar: «No volen sentir a dir de fer-ho automàtic, perquè és la seva idea de contrastar l'automatisme que seguien els nazis de tractar les seves víctimes. Aquesta burocràcia és contrastada amb tot això, les llambordes es fan de la manera més humana, un a un es va fent el nom. Aleshores, el que és bonic és aquesta metàfora que té en totes les coses que es fan.»¹⁴

A dia d'avui, però, la llamborda que recorda el batlle Josep Fortuny Torrens ja ha estat col·locada davant d'on havia estat la seva residència. L'acte commemoratiu amb la col·locació de la llamborda va tenir lloc el 29 d'abril de 2022.

Llamborda commemorativa a Josep Fortuny Torrens. Fotografia de l'autor.

¹³ Memorial Democràtic (2021). *Stolpersteine*. <<http://memoria.gencat.cat/ca/que-fem/stolpersteine/>> [10 de desembre del 2021]. [Generalitat de Catalunya].

¹⁴ Entrevista a Gemma Simon Muntané (Memorial Democràtic), realitzada el 14 de desembre de 2021.

5. Conclusions

216

El treball realitzat ha pogut constatar el poc coneixement que hi ha entre la població molletana del que van suposar la Guerra Civil i el franquisme, uns períodes de temps en els quals es van suprimir tots els drets fonamentals de les persones. És una qüestió preocupant. El concepte d'història, per a mi, porta implícit el de coneixement. Quan es parla d'història, estem ajudant a conèixer-nos millor, a saber d'on venim, i no tornar a cometre els mateixos errors. Vivim en un país on s'està observant un gran ressorgiment de l'extrema dreta i el feixisme. El que fa ser un bon estat, una bona ciutat, és conèixer i ocupar-se de tots els temes a tractar, sense menysvalorar-ne cap; per tant, amb la situació que estem vivint, ara no és moment de deixar de parlar d'història.

La població més jove és la que més desconeixement mostra respecte a la memòria democràtica a la nostra ciutat. Segurament no és culpa seva, ja que estic convençut que a més població de la que ens pensem, l'interessa la història, l'interessa la ciutat. El problema, altre cop, resideix en com els arriba la informació, o si els arriba.

Un possible factor és la manca d'una comunicació efectiva entre l'Ajuntament i la ciutadania. És una de les crítiques més expressades pels representants del consistori. Des del punt de vista d'un ciutadà, coincideixo amb aquesta afirmació. Molt poques vegades, per no dir quasi mai, la població ens assabentem de les accions que l'Ajuntament du a terme, i, encara menys, si són referents a la memòria democràtica. L'exemple perfecte podria ser la recent inauguració de la placa commemorativa a en Josep Fortuny, a una banda de l'estàtua commemorativa de Lluís Companys. Estic convençut que si es fes una altra enquesta a la població, però en aquest cas només preguntant per aquesta insígnia, no sabrien dir que existeix.

Sense cap dubte, qui va patir les conseqüències més dures de la Guerra Civil i la postguerra va ser la població civil. En aquest treball hem pogut veure alguns exemples de víctimes i represaliats. Uns foren internats en camps de concentració, que la gent associa amb el nazisme i no amb el franquisme. Això no és del tot correcte. Franco, quan va establir el règim dictatorial, també va crear aquest camps de tortura i repressió. Uns camps dissenyats per tal de deshumanitzar els seus presoners i, malauradament, acabar amb les seves vides en la majoria de casos. Només a Mollet, s'han pogut comptar 117 deportats a camps de concentració espanyols durant la Guerra Civil i el franquisme.

A continuació s'ha presentat el cas de la família de Josep Fortuny, alcalde republicà de Mollet que va ser afusellat pel règim dictatorial. A la història de

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218

Josep Fortuny, però, se li suma un punt que normalment no tenim en compte, la família. Aquesta, després de la mort del pare, que va suposar un pesar molt gran, també va haver de carregar amb l'estigma de ser una família republicana, i van patir un menyspreu de la societat. Normalment, quan pensem en represaliats, pensem en aquells que ja no hi són. Malauradament, no recordem totes aquelles persones que van haver de passar per la mort d'un familiar, i, a més, pel maltractament d'un règim que es preocupava més pels seus ideals polítics, que no pels seus ciutadans.

Finalment, s'ha presentat la història de la meva besàvia Frasquita i el meu oncle Antonio. Francisca Mejías va ser una de les moltes immigrants que van venir a Catalunya buscant refugi de la guerra. Gràcies a ella i a les seves memòries, he pogut endinsar-me dins de l'època, com si jo mateix l'estigués vivint. He trobat en ella un exemple de feminisme i autosuperació. He trobat l'essència de les persones que no van deixar de lluitar. Respecte al meu oncle Antonio, degut a la seva vivència, he pogut analitzar un cas de repressió franquista molt proper. Aquí s'ha pogut observar clarament com l'estat feixista atemptava contra els drets i llibertats fonamentals dels seus ciutadans, exercint la violència i deixant trontollar una estructura familiar sencera.

Respecte al tractament i la recuperació de la memòria històrica, cal reconèixer que dins de la ciutat s'han fet, i es fan actes, però des del meu punt de vista, caldria replantejar-se també en quines condicions es fan. Explicar història porta implícit no tornar a repetir els errors del passat. Per tant, apofitem les accions que es poden realitzar des del consistori, i no només fem que siguin una ofrena; fem que sigui una proposició didàctica i dinàmica, on la gent se senti convidada a participar i interactuar. D'altra banda, també cal ampliar el rang. Cal fer més accions i més transversals. S'ha d'aprofitar la força de les institucions pioneres, com el Centre d'Estudis Molletans, o el Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Soler Tura, per a fer arribar l'àmplia història de la nostra ciutat a totes les persones que hi viuen.

Ensenyem a les escoles. Eduquem en valors. Expliquem les històries silenciades. Els joves no només som la generació del futur, som la generació del present; i, com una molt bona persona un cop em va dir, tindrem l'oportunitat de construir un Estat. Hem d'actuar, i és el nostre deure fer-ho.

Referències

BERNAL, M. DOLORS i CORBALÁN, JOAN (2017): *La veu dels morts silenciats*, Associació Pro-Memòria als Immolats per la Llibertat a Catalunya, Generalitat de Catalunya.

CORBALÁN, JOAN, LARDÍN OLIVER, ANTONI (2000): *Josep Fortuny i Torrents*, Mollet del Vallès, Ajuntament de Mollet del Vallès.

SUÁREZ, M. ÀNGELS (2009): «En homenatge a les víctimes dels bombardejos de Mollet», *Notes*, 24, p. 13-50.

SUÁREZ, M. ÀNGELS (2018): *La Segona República i la Guerra Civil a Mollet del Vallès*, Mollet del Vallès.

218

SUÁREZ, M. ÀNGELS i VILÀ, LOURDES (1997): «Els bombardeigs a Mollet del Vallès durant la Guerra Civil», *Notes*, 11, p. 71-86.

Ponències
Revista del
Centre d'Estudis
de Granollers,
27 (2023), 205-218